

HISTORISK PROMENAD I KOMÁRNO

KOMÁRNO, staden som är mer än 700 år gammal ligger vid vänstra sidan av Donau, på östra snibben av Csallóköz, där Vág möter Donau. Den historiska utvecklingen av staden påverkades väsentligt av dess geografiska läge, och vattenvägarna gynnade direkt dess handel. Det geografiska läget har bidragit stort till befolkandet av staden och dess trakter har varit bebodda sedan urtiden.

I förhistoriska tider har flera folkslag avlöst varandra. Endast områdets historia, de arkeologiska fynden, vilka är skrivna i jorden vittnar idag om dessa folkslags närvaro. Också idag stöter de ofta på människans spår från tidsåldrarna neolitikum och mesolitikum, brons- och järnålderns arkeologiska fynd. Under de sista årtionden har betydelsefulla keltiska, romerska, hunniska, avariska, slaviska och urungerska minnesmärken blottats här.

Den första skriftliga omnämnande av KOMÁRNO härstammar från 1037, när kungen István (Stefan) skänkte bebyggelsens marknads- och färjställeavkastning till klostret i Bakonybél. Ur en för stadens historiska synpunkt förekommer ett av kung Géza år 1075 utkommet diplom som en historisk källa av hög rang, men även ett gåvobrev utgivet för Folwyne av kung Béla den IV år 1245, som tillkännager den första betydande förstärkningen av borgen i KOMÁRNO efter tatarernas härjande och också tatarhärjandets olika faser. Efter tatarernas tillbakadragande krävde kung Béla den IV främjandet av medeltida städer, för att kunna stödja sig på det förstärkta borgerskapet. Under kort tid vann 25 städer betydande privilegier, bland dem även KOMÁRNO, som fick stadsrättigheter år 1265, och uppstod ur sammanslutningen av de tre bebyggelserna: Villa Camarum, Villa Kezw och Villa St. Andreae. Staden har däremot inte alltid varit kunglig egendom. De aristokratiska ägarna växlade ofta.

Under det feodala sönderlandet har lydherrarna inte ägnat sig åt utveckling av staden. Bara Korvin Mátyás-s (Mattias) valde har i större utsträckning bidragit till blomstring. Mátyás-s minne har länge bevarats i staden genom de av honom byggda vackra palatsen i renässans stil, den till kungliga hus omvandlade glansfulla borgen och den vid Vágs inlopp upprättade promenaden. Allt detta har tyvärr förfallit under de turkiska krigen.

Invånarna i KOMÁRNO träffade den turkiska truppen första gången 1529, när Sulejman på sin väg till Wien plötsligt tog staden under belägring. Men Ferdinand lyckades under kort tid återerövra bebyggelsen, och förstärka dess borg, vilket på grund av oavbrutna arbeten snart blev landets starkaste befästningsverk. KOMÁRNO genomled det största turkiska anfallet år 1594, när Sinans kanoner totalt förstörde inte bara hela staden, utan också de av Mátyás byggda palatsen i renässans stil. Från och med denna tid, ända fram till slutet av striderna mot turkarna och upproren mot Habsburgarna, har inte någon betydande byggnadsverksamhet gjorts i staden, förutom kontinuerliga befästningsarbeten på borgen och den av staden omgärdade jordvallen.

Under de långa århundradena av Habsburgskt herravälde stod KOMÁRNO i ständig motsättning mot borgbefälen eftersom härskarna förgäves förstärkte stadens privilegier flera gånger. Den lokala krigsledningen tog aldrig hänsyn till det. 1745 sattes det till slut stopp för den förbittrade fiendskapen, när KOMÁRNO genom Maria Teresia fick titulaturen fri kunglig stad. Urkunden sammanfattade stadens rättigheter i 20 punkter. Ur dessa kan vi nämna, som de mest viktiga rättigheterna: att delta i parlamentet, möjligheten att göra rätten gällande för godsherrar, rätten att skipa rätt, samt frigörandet av staden och dess skrän från militärens överhöghet.

Skrån har redan under förra århundradena spelat stor roll i stadsborgarnas liv, och efter deras frigörelse kunde en allmän uppblomstring upplevas. Det första skrået, skomakarnas skrå, har funnits i KOMÁRNO sedan 1643, och under de följande årtiondena uppstod alla de samtida hantverkens skråorganisationer. I den följande fasen av industrins och handelns

uppsving, speciellt i början av 1700-talet, blomstrade huvudsakligen spannmål- och trädhandel. Från den tiden finns en namnförteckning med mer än 60 av de stora spannmåls- och trädhandlarna. Dessa var mestadels serber som flydde hit och bosatte sig i staden under turkarnas framstöt genom balkan. KOMÁRNO påverkades av rikedom, som hade sitt ursprung i tillgången på arbete, hantverk och handel och började snabbt utvecklas. I staden byggdes luxuösa borgarhus och adliga slott enligt tidsepokens smak och byggnadsstil.

Denna lovande utveckling avbröts av den kraftiga jordbävningen som inträffade den 28:e juni 1763. De tätt återkommande jordstötarna krävde flera hundra människoliv, 279 hus och 7 kyrkor föll i ruiner, och 785 hus blev starkt förstörda. Staden hade knappt återhämtat sig ur denna svåra katastrof då en ny jordbävning härjade 1783. Denna gången blev också befästningssystemet så pass skadat, att det under flera årtionden slutade tjäna de ursprungliga målen. Efter den andra jordbävningen förbjöd kejsarmakten att byggnader som var högre än två våningar fick återuppföras och föreslog återuppbyggnaden av staden på Donaus högra sida. Men Komárnos borgerskap stod fast vid sina ursprungliga hem trots flera påfrestningar och lämnade inte stadens område.

Också under de napoleonska krigerna har bebyggelsen varit med om svår förstörelse. När staden och borgen bringades i ordning efter jordbävningen och förstärktes med nya fästningsverk, byggdes den s.k. Palatinlinjen (Nádorvonal). Detta ungefär 6 km långa befästningssystem omringade staden i form av en halvcirkel och sträckte sig från Donau till inloppet av Vág-Donau. För militärens befästningsarbeten exproprierade man och rev ner den äldsta stadsdelen. Man rev 243 hus, förmodligen de äldsta och mest tidstypiska, och vilka ur minnesmärkeskydds syn skulle betytt det största värde för oss idag. Denna ur strategisk syn storartade förstärkning av KOMÁRNO - särskilt under tiden av det kapitalistiska produktionsförhållandets utveckling - verkade återhållande på bildningen av stadens industri- och handelsförhållanden. Trafiken in och ur staden säkerställdes med byggandet av enbart tre portar i Palatinlinjen, och största delen av icke bebyggda tomter inom linjen blev militärens egendom. Därför var de från mitten av 1800-talet expanderande företagen rädda för KOMÁRNO p.g.a. sin slutenhet. Men det fanns heller inga platser inom stadsmuren. Därför är detta kanske en av anledningarna till att det under epoken av den allmänna industriella blomstringen inte uppstod några betydande fabriker eller andra industriella anläggningar. Med förskjutningen av handelsvägar och med de lokala hantverkens gradvisa nedgång har stadens gamla betydelse och glans också upphört och dess invånare långsamt utarmats. Nederlaget av 1848/49 års ungerska borgerliga demokratiska revolution har också väsentligt bidragit till utarmningen av stadens invånare då KOMÁRNO efter kapitulationen i Világos fortfarande kämpade vidare och gav sist av alla. Då de kejsarliga härarna höll staden och dess borg under långdragen blockad, orsakade deras kanonad betydande skador, och på stadens marknad brände de offentligt de s.k. "Kossuth banksedlarna", vilka de konfiskerat från den underkastade stadens borgare.

Komárnos utveckling har främjat byggandet av det nya skeppsvarvet, vars grundsten lades bakom Pozsony portens område den 23:e april 1947. Det år 1950 byggda skeppsvarvet och de andra mindre verkstäderna drog arbetskraft till staden, och nya lägenheter behövdes. 1960 avslutades det 1:a bostadsområdet, 1961 det 2:a och det 3:e bostadsområdet byggdes mellan 1961 och 1963. Hela området består av 9 kvarter med 428 lägenheter. Parallellt med bostadshusen byggdes också trafik-, industri-, handels-, sanitets-, kultur- och sportanläggningar.

KOMÁRNOS MINNESMÄRKEN

- Komárnos befästningssystem - nationell kulturarv,
Den Gamla borgen och den Nya borgen, med Stenjungfrun på Madonnabastionen (på stadens norra del, vid inloppet av Vág och Donau),
Vág-linjen (längs Vág),
Palatinlinjen med Pozsony porten (Ring-Körút-Okruzná),
Officerspaviljongen (Kaserng.2-Kaszárnya u. 2-Hradná),
Stadshuset (György Klapkas torg-Klapka György tér 1-Nám.gen.Klapku),
Statyn av general György Klapka (György Klapkas torg-Klapka György tér-Nám.gen.Klapku),
Byggnaden av Sankta János (Jan), på platsen av f.d. Sankta János kyrkan (György Klapkas torg 7-Klapka György tér 7-Nám.gen.Klapku),
Treenighets statyn i barockstil från 1715,
Zichy-palatsen (György Klapkas torg 9-Klapka György tér 9-Nám.gen.Klapku),
Det f.d. uppbördskontorets byggnad (Palating.8-Nádor u.8.-Palatínova),
Den katolska församlingen (Palating.11.-Nádor u.11.-Palatínova),
Sankt András (Andreas) kyrkan (Palatingatan-Nádor utca-Palatínova),
Längs Donau Museets byggnad - det f.d. Kulturpalatset, med Mór Jókais statyn på dess gård (Palating.13-Nádor utca 13.-Palatínova),
Det f.d. Benediktinermunkklostret (Palating.10-Nádor utca 10-Palatínova),
Sankt József (Josef) kapellet (Palating.35-Nádor utca 35-Palatínova),
Det f.d. Spitzer tryckeriets byggnad (Palating.37.-Nádor utca 37-Palatínova),
F.d. provins Sparbankens byggnad i jugendstil (Palating.39.-Nádor utca 39.-Palatínova),
Ferenc (Frank) Lehárs staty i parken som bär kompositörens namn (Lehár gatan-Lehár utca-Lehárova),
Det f.d. Redutas byggnad (Lehár gatan 6-Lehár utca 6-Lehárova),
Det f.d. Grand cafeterians byggnad (Donaus lastkaj 13-Duna rakpart 13-Dunajské nábr.),
Den grekisk-ortodoxa kyrkan (Palating.32-Nádor utca 32-Palatínova),
Den judiska Lillakyrkan och Menház (Kärlekshuset,ålderdomshem) (på hörnet av Eötvös och Stúr gatan),
Byggnaden av den äldsta tryckeriet i KOMÁRNO (Ispotály u.1-Spitálska),
Marianum - kollegiet av den f.d. Benediktinermunkarnas Gymnasium (Király biskop gatan 36-Király püspök utca 36-Biskupa Királya),
Minnestavlarna av Mór Jókai - på författarens födelsehus (Király biskop gatan 10-Király püspök utca 10-Biskupa Királya),
Byggnaden av den f.d. huvudposten (Király biskop gatan 3-Király püspök utca 3-Biskupa Királya),
General M.R.Stefániks staty (M.R.Stefánik torg-M.R.Stefánik tér-Nám.M.R.Stefánika),
Föreningshuset av Matica slovenská (M.R.Stefánik torg-M.R.Stefánik tér-Nám.M.R.Stefánika),
Det f.d. läns huset (vid hörnet av Läns gatan och Stefánik torget - Megye utca és Stefánik tér sarkán-Zupná a Nam.M.R.Stefánika),
Sankt Annas kapell med det f.d. fattighusets byggnad (Jókai gatan 6-Jókai utca 6-Jókaiho),
Det f.d. Schmidthauer-huset (Jókai gatan 9-Jókai utca 9-Jókaiho),
Den f.d. Folkbankens byggnad (Jókai gatan 24-Jókai utca 24-Jókaiho),
Mór Jókais minnestavla - på huset som författaren växte upp i (Gränsvakt gatan 1-Határör utca 1-Pohranicná),
Selye János (Jan) minnestavla (Gränsvakt gatan 3-Határör utca 3-Pohranicná),
Rättspalatsen (Gränsvakt gatan 6-Határör utca 6-Pohranicná),

Den reformerta kyrkan (Jókai gatan-Jókai utca-Jókaiho),
Det f.d. Reformerta Kollegiets byggnad (Jókai gatan 34-Jókai utca 34-Jókaiho),
Den f.d. postens byggnad (Jókai gatan 36-Jókai utca 36-Jókaiho),
Sankt Rozália kálvária (kalvarieberg,korsväg) kyrkan (Rozália torg-Rozália tér-Nám.sv.Rozálie),
Den f.d. garnisonskyrkan (Frank munkarnas gata-Ferences barátok utcája-Frantiskánov),
De två Péczelys och Lörinc Tóths minnestavla på det f.d. reformerta biskopshusets vägg (Frank munkarnas gata-Ferences barátok utca 22-Frantiskánov),
Den evangeliska kyrkan och församlingen (Frank munkarnas gata-Ferences barátok u.15-Frantiskánov),
Den f.d. borgerliga pojkskolans byggnad, idag slovakiska gymnasiet (Gränsvakt gatan 12-Határör utca 12-Pohranicná),
Monumentet över de som blev mördade av fascisterna (Hötorget-Szénatér-Senný trh),
Vattentornet från 1902 (Hötorget-Szénatér-Senný trh),
Maskinindustrins mellanskolas byggnaden (Petöfi gatan 2-Petöfi utca 2-Petöfiho),
Jókai Teatern (Petöfi gatan 1-Petöfi utca 1-Petöfiho),
Järnvägsstationen (Järnvägsgatan - Vasút utca-Zeleznicná),
Fällbron (Donau lastkaj-Elisabet ön - Duna rakpart-Erzsébet-sziget - Dunajské nábr.-Alzbetin ostrov),
Gränsstationen (Elisabet ön - Erzsébet-sziget - Alzbetin ostrov),
Elisabet-bron - Donau bro med gränsstation (Elisabet ön - Erzsébet-sziget - Alzbetin ostrov),
Jókais berså (Elisabet ön, Platan raden - Erzsébet-sziget, Platánfa sor - Alzbetin ostrov, Platanová alej),
Jókai familjens trädgård (Elisabet ön, Platan raden - Erzsébet sziget, Platánfa sor - Alzbetin ostrov, Platanová alej),
Stadens kyrkogård med gravar av åtskilligt berömda personligheter (Kyrkogård raden - Temető sor - Cintorínsky rad),
Den judiska kyrkogården (Guldmannens gata - Aranyember utca - Zlatého muza).